

Til: MOVI- prosjektet

Fra: Folkekulturforbundet

Dato: 06.01.2022

Emne: Evalueringsrapport

INNLEDNING	2
INTENSJONER OG MÅL.....	2
PROSESS OG INNHOLD.....	4
PROBLEMER MED REALKOMPETANSEVURDERING	4
INFORMASJON TIL MANGE.....	4
SPESIELLE PROSJEKTER	5
<i>Lærebedrifter .....</i>	<i>5</i>
<i>Hjelp til selvhjelp.....</i>	<i>5</i>
<i>Alternative utdanningsveier .....</i>	<i>6</i>
<i>Modulbaserte kursrekker.....</i>	<i>7</i>
<i>Målrettet informasjon til lokale kursledere og tilretteleggere.....</i>	<i>7</i>
AKTØRER OG SAMARBEIDSPARTNERE.....	8
SAMARBEIDSPARTNERE	8
STYRINGSGRUPPE.....	9
TIDSBRUK OG OPPGAVEFORDELING	10
ARBEIDSMETODER	11
ØKONOMI	11
UTFORDRINGER I FRAMTIDEN	12
OVERSIKT OVER AKTIVITETER OG TILTAK	13
MØTER MED MÅLGRUPPENE DIREKTE MØTER MED TILRETTELEGGERE OG LIGNENDE.....	13
MØTER MED TILRETTELEGGERE OG LIGNENDE.....	14
KONFERANSER	14
INFORMASJONSMATERIELL.....	14
ANNET	15

INNLEDNING

Prosjektet "Fra studiering til fagbrev" gjennomføres i regi av Folkekulturforbundet (FKF). Prosjektet startet våren 2000 og avsluttes ved utgangen av 2002.

Som en første og overordnet konklusjon har prosjektet, sett fra Folkekulturforbundets side, vært vellykket. Prosjektet har bidratt med ny kunnskap og nye erfaringer og prosjektets intensjoner vil bli videreført som en integrert del av Folkekulturforbundets virksomhet.

At prosjektet har vært vellykket betyr ikke at det ikke har vært problemer og uforutsette utfordringer underveis.

Prosjektet avsluttes først ved nyttår 2002, noe som gjør at pågående arbeidsprosesser ikke kan rapporteres i sin fulle bredde og konsekvens. Vi håper likevel at det følgende vil kunne brukes som grunnlag for VOX evaluering av MOVI-prosjektet som helhet. Viser for øvrig til rapporter, notater og statusrapporter som er sendt MOVI tidligere.

INTENSJONER OG MÅL

Prosjektets hovedfokus har i hele prosjektperioden vært å informere, motivere og veilede voksne tradisjonsbærere, kurslærere og kursdeltakere til å ta svennebrev som bunadtilvirker, strikker eller håndvever. I første fase av prosjektet var også pottemakerer med som målgruppe, men disse falt bort fordi det var svært få kurs rettet mot denne målgruppen i Folkekulturforbundets kursportefølje. Gjennom informasjonsarbeidet har vi imidlertid hele tiden forsøkt å favne alle de tradisjonelle håndverksfagene med egne fagbrev/svennebrev på videregående skoles nivå. Vi har som et resultat av dette derfor også hatt kontakt med og fulgt opp kandidater innenfor andre fag enn bunad, strikk og vev.

Prosjektets intensjoner og mål har vært de samme gjennom hele prosjektperioden. Folkekulturforbundet undervurderte prosjektets omfang i startfasen og hadde i utgangspunktet tenkt å gjennomføre prosjektet over 2 år. Dette viste seg fort å være lite realistisk, noe som resulterte i en utvidelse av prosjektperioden til 3 år. Hovedårsaken til utvidelsen var behovet for kontakt med alle aktørene i fagopplæringssystemet som hadde ansvar for, interesse for eller påvirkning av utviklingen av våre fag.

Prosjektets ramme var i utgangspunktet enkel og oversiktlig med tradisjonsbærere, kurslærere, kursdeltakere og videregående skole som fokus. Det viste seg imidlertid raskt at dersom prosjektet skulle lykkes måtte vi utvide kontaktflaten vår til et bredt spekter av aktører både innenfor kultur, utdanning og næringsliv. Bunad, strikk og vev er gamle håndverksfag med lange og stolte tradisjoner, men små og nye yrkesfag. De ulike miljøene som skulle samarbeide kjente hverandre dårlig og hadde/har forestillinger om hverandre som ikke alltid stemmer like godt med virkeligheten – og som hindrer samarbeid og utvikling. Prosjektet fikk derfor fort en rolle som informasjonsbærer og brobygger mellom de ulike aktørene.

De største utfordringene har knyttet seg til følgende tema:

- Sentrale aktører innenfor bunad, strikk og vev er organisert i interesseorganisasjoner innenfor kulturområdet og har i liten grad kunnskap om offentlig opplæring og organisering av fagopplæring. Opplæringen innenfor disse fagene har tradisjonelt funnet sted på lokale kurs, i lokale studieringer eller innenfor familier med sterke håndverkstradisjoner.
- Det har i noen sammenhenger vært problematisk å nå aktuelle kandidater gjennom organisasjonenes tradisjonelle organisasjonsledd. Det har derfor vært en utfordring å utnytte møteplasser og nettverk på nye måter.

- Fylkeskommunenes kunnskap om tradisjonelle håndverksfag er gjennomgående lav og kontakten med aktuelle miljøer innenfor bunad, strikk og vev ofte sporadisk eller fraværende.
- At fylkeskommunene har ulik kunnskap, ulike prioriteringer og gjennomgående dårlig økonomi for å følge opp nye små fag, gjør at bunadtilvirker, håndvever og strikker er svært lavt prioritert i flere fylkeskommuner. Det gjør også at kandidater får ulik behandling fra fylke til fylke.
- Realkompetansevurdering har vist seg problematisk innenfor våre fag der kultur, tradisjon og handlingsbåren kunnskap er de viktigste elementene, noe som ikke alltid er like lett å dokumentere innenfor et teoretisk orientert vurderingssystem.
- Det ble opprettet egne bransjeorganisasjoner for bunadtilvirkere, strikkere og håndvevere da disse ble nye fag i fagopplæringen. Bransjeforbundene har formelle retter og plikter i fagopplæringssystemet og har rekruttert medlemmer som er næringsdrivende. Det tar tid å bygge opp organisasjonene og bransjeforbundene har derfor slitt i økonomisk motbakke og har bare i liten grad klart å rekruttere medlemmer blant aktive produsenter og fagfolk i kulturorganisasjonene.

Det er gjennom prosjektet utviklet ulike former for informasjonsmateriell både skriftlig og nettbasert. Dette er både informasjon mot spesielle målgrupper og mer generell informasjon.

Vi har gjennom prosjektet møtt ca 1000 potensielle kandidater og formidlet informasjon via medlemsblader og fagblader til mange tusen.

I tillegg til denne informasjonsvirksomheten har prosjektet gjennomført/samarbeidet om følgende delprosjekter:

- Konferanse med tema lærebedrifter (Møre og Romsdal)
- Hjelp til selvhjelp kurs (Hordaland)
- Alternativ opplæring i lokal studiering (Sogn og Fjordane)
- Gjennomgang av og tilrettelegging for modulbaserte kursrekker
- Målrettet informasjon til lokale kursledere og tilretteleggere

Gjennom prosjektet har det i tillegg dukket opp en lang rekke tema som er tatt videre inn i andre fora i og utenfor Folkekulturforbundet. Blant disse temaene kan nevnes behovet for å ta vare på den tekstile kulturarven som grunnlag for både opplæring og næringsvirksomhet. Et annet emne er behovet for å gi innføring i ulike håndverksteknikker allerede i grunnskolen eller gjennom kulturskolen. Dette med bakgrunn i at ungdommer som i dag velger håndverksfag på videregående skole ofte har svært dårlige forkunnskaper.

PROSESS OG INNHOLD

Det hadde vært hyggelig slå i bordet med et stort antall ferdige kandidater som resultat av prosjektet. Men slik er ikke virkeligheten. Det tar tid å informere om muligheter, motivere aktuelle kandidater og veilede dem fram mot eksamen. Selv om det er lagt ned et betydelig arbeid og mange er både informert, motivert og veiledet, så vil vi ikke se resultatene av dette arbeidet før om noen år. En oversikt over ferdige kandidater fra fylkene viser at det er et lite men gradvis økende tilsig av kandidater. De fleste kandidatene er voksne, mens bare noen få ungdommer foreløpig velger disse utdanningsveiene direkte.

Det at det foreløpig er så få ungdommer som utdanner seg innenfor disse fagene har vært et problem for prosjektet vårt. Utdannelser med få søkere nedprioriteres i fylkeskommunene til fordel for fag med større søkning og bredere samarbeid mellom næring og opplæring. Det finnes i dag tilbud om aktuelle grunnkurs i alle fylker. Tilbudet på VK1 nivå er vesentlig dårligere med tilbud i ca halvparten av fylkene og da bare ved en eller noen få videregående skoler. Det at fagene er nye gjør også at det er vanskelig å skaffe praksisplasser til interesserte lærlinger, noe som igjen gjør at fylkeskommunene nedprioriterer arbeidet.

Konsekvensen for våre kandidater er at når de kommer til fylkeskommune er det ikke alltid så mye hjelp å få. Selv der de møtes med velvilje er det lite å gjøre dersom tilbudene ikke finnes som reelle muligheter for den enkelte kandidat. For dem som trenger opplæring på Grunnkurs og VK1 nivå finnes det få tilbud utenfor vanlig skole og det kan ofte bli lang ventetid før tilbudene gjennomføres.

Problemer med realkompetansevurdering

Enkelte kandidater har møtt unødvendig mange hindringer i forhold til realkompetansevurdering. Noen fylker har lange ventelister, mens andre fylker kanskje har dårlig oppfølging. Vi vet om kandidater som har ventet mer enn et år på realkompetansevurdering. Vi vet også at kandidater med sammenlignbar bakgrunn blir ulikt vurdert fra fylke til fylke. Kandidatene rapporterer også at de føler de ikke får uttelling for kunnskapene sine. Noen ganger skyldes det at de har problemer med å sette ord på eller dokumentere det de kan, andre ganger skyldes det at de som foretar vurderingen har et altfor teoretisk utgangspunkt. Uansett hvilken vinkling vi velger er vurdering av realkompetanse et av de viktigste områdene for forbedring når det gjelder å få flere voksne til å ta svennebrev eller fagbrev innenfor tradisjonshåndverk.

Informasjon til mange

Selv om det ikke er så mange ferdige kandidater ennå, har nedslagsfeltet for vårt arbeid vært stort og variert. Vi har til sammen vært i direkte kontakt med ca 1000 potensielle kandidater. I tillegg til dette kommer ulike former for skriftlig informasjon og informasjon på FKF's hjemmeside som til sammen har nådd mange tusen. (Se egne oversikter)

For noen av kandidatene har vi hatt spesielle opplegg i form av tilrettelagt veiledning og oppfølging, for andre har vi kun informert og motivert. Effekten av kontakt- og informasjonsarbeidet har vært synlig det siste halve året i form av et økende antall henvendelser og forespørsler.

Folkekulturforbundets organisasjoner utgjør et bredt spekter av aktiviteter, nettverk og møteplasser. Det viste seg fort vanskelig å lage egne informasjonsmøter bare for prosjektet. Det har derfor vært et mål de siste to årene å gi kortfattet og målrettet informasjon på møter og samlinger der Folkekulturforbundet ellers var representert. Dette har vært en effektiv informasjonskanal der interesserte kandidater har kunnet få direkte svar og oppfølging på møter og samlinger de likevel deltar på. Noe av informasjonsmaterialet er utarbeidet med tanke på at disse deltakerne skal få med seg enkel og lettfattelig førsteinformasjon hjem. Denne informasjonen inneholder også telefonnumre og adresser de kan kontakte for mer informasjon og hjelp

I tillegg til disse direkte møtene med potensielle kandidater og oppfølging av interesserte kandidater, har Folkekulturforbundet også benyttet et bredt spekter av informasjonskanaler. FKF's egen hjemmeside har hatt informasjon om prosjektet i hele prosjektperioden. Disse sidene er gjennomgått og oppdatert jevnlig og gir nå en grei innfallsport for dem som søker informasjon på nettet.

Det er også gitt skriftlig informasjon gjennom organisasjonenes vanlige kanaler og nettverk:

- Omtale i interne blader
- Informasjonsskriv til spesielle målgrupper
- Innlegg i aktuelle fagblader

Spesielle prosjekter

Det utkrystalliserte seg etter hvert noen utfordringer og muligheter som ble fulgt opp mer direkte. Valgene av spesielle innsatsområder ble styrt av ulike innspill, av samarbeidsmuligheter i enkelte fylker og av pågående prosjekter i enkelte lokalsamfunn. Alle disse prosjektene er gjennomført i samarbeid med en eller flere eksterne samarbeidspartnere.

Lærebedrifter

Det viste seg allerede i startfasen av prosjektet at fylkeskommunene hadde problemer med å få kontakter i fagmiljøet med tanke på læreplasser for ungdom som ønsket å ta svennebrev innenfor bunad, strikk og vev. For å få belyst dette temaet nærmere inngikk prosjektet et samarbeid med Møre og Romsdal fylkeskommune. Samarbeidet resulterte i et dagsseminar "Fra hobby til levebrød" med fokus på behovet for lærebedrifter i Molde desember 2001. Konferansen var i utgangspunktet ment for sentrale aktører i Møre og Romsdal Fylkeskommune knyttet til bunadtilvirkerfaget, håndveverfaget og strikkefaget. Men for å sikre innspill fra et bredest mulig spekter av aktører, ble det sendt invitasjon til aktører innenfor disse fagene også utenfor fylket.

Utgangspunktet for dagskonferansen var å se nærmere på hvordan vi bør arbeide for å framskaffe læreplasser i de nye fagene bunadtilvirker, håndvever og strikker. Konferansen ble gjennomført i samarbeid mellom Romsdalsmuseet, Solhjell AS, Folkekulturforbundet og utdanningsavdelinga i Møre og Romsdal Fylkeskommune, der sistnevnte var hovedansvarlig for arrangementet.

Bransjeforbundet for håndvevere var også representert på konferansen, noe som bidro til å sette bransjeforbundenes rolle inn i en større helhet.

Konferansen bekreftet at det i dag er stor avstand mellom de som søker utdanning, de som gir utdanning og næringslivet som skal ta imot de som utdannes. Konferansen synliggjorde også med stor tydelighet at for å lykkes må alle disse aktørene samarbeide mot et felles mål. Her gjenstår det fremdeles mye arbeid.

Erfaringene fra bl.a. denne konferansen har også vært grunnlaget for en ny satsing der bl.a. Folkekulturforbundet, Bransjeforbundene og Akershus, Nord-Trøndelag og Møre og Romsdal fylkeskommuner går sammen for å etablere gode samarbeidsnettverk mellom produsenter/lærebedrifter og videregående skoler. Dette prosjektet er ennå i startfasen og vil finne sin form i løpet av vinteren 2002/03. Dette prosjektet forankres bl.a. i det nye VK1 "Design og tekstil" der læreplanen pålegger skolene å samarbeide med bedriftene i forbindelse med større satsing på prosjektarbeid.

Hjelp til selvhjelp

Hordaland har en levende håndverkstradisjon og det finnes i dag bl.a. godt over 100 ulike bunader og folkedrakter. Denne tradisjonen har vært og er fremdeles knyttet til andre fora enn utdanningssystemet, noe som bl.a. avspeiles i den lave etterspørselen etter utdanning på dette området, og det faktum at det pr. 2001 ikke var registrert noen lærebedrifter innenfor disse fagene i Hordaland.. Samtidig vet vi at det sys, veves og strikkes, det arrangeres kurs og mange har laget sin egen levevei innenfor disse fagene. Gjennom Regionsenteret for husflidsnæring i Hordaland vet vi om flere hundre aktive produsenter. Mange av disse produserer på fritid og deltid, men mange har også etablert egne bedrifter og har dette som sitt levebrød. Regionsenteret for

husflidsnæring i Hordaland har bygget egne nettverk for både bunadprodusenter, vevere og strikkere.

Dette var utgangspunktet for pilotprosjektet i Hordaland. Folkekulturforbundet og Regionsenteret for husflidsnæring i Hordaland ønsket å få kontakt med aktive tradisjonsbærere og produsenter innenfor fagene strikker, håndvever og bunadtilvirker. I første omgang ønsket Folkekulturforbundet å informere om mulighetene for opplæring og formalisering av kunnskap, i andre omgang ønsket vi å tilby hjelp til potensielle kandidater fram mot et svennebrev.

Det ble arrangert et bredt anlagt informasjonsmøte. Her møtte nærmere 50 interesserte. Av disse var ca 10 interessert i mer informasjon. Det meldte seg senere ytterligere 10 interesserte. For disse 20 har det vært arrangert tre samlinger i Bergen med deltakere fra Bergen og omegn. Hver av samlingene var på 2 – 3 timer. Deltakerne ble oppfordret til å møtes også mellom samlingene for å gå gjennom aktuelle fagplaner i fellesskap. Hovedtyngden av deltakerne var innenfor bunad, og disse dannet sitt eget nettverk for videre samarbeid fram mot svennebrev. Vi har ikke full oversikt over hva som skjedde etter samlingene var avsluttet, men så langt vi vet fra samtaler med noen kandidater sommeren 2002 hadde minst tre av disse kandidatene meldt seg opp til svenneprøve, minst 2 sto på venteliste for realkompetansevurdering og flere deltakere etterspurte målrettede kursopplegg innenfor spesielle deler av fagplanene.

Fagopplæringskontoret i Hordaland var informert om arbeidet underveis og deltok også på en av samlingene. Dette var de samme personene som kandidatene møter når de melder seg til svenneprøve.

Prosjektet i Hordaland var et vellykket prosjekt på mange vis, men ville ikke blitt gjennomført på samme måte i dag. Den viktigste endringen ville være å gi kandidatene et større ansvar for egen kunnskapsinnhenting og større eierforhold til prosessene.

Alternative utdanningsveier

Det har vært et problem for mange kandidater at tilbudene de søker er vanskelig å finne eller helt fraværende i eget fylke. Samtidig vet vi at opplæring i tradisjonelle håndverksfag har lange tradisjoner innenfor frivillige organisasjoner som Noregs Ungdomslag og Norges Husflidslag. For disse organisasjonene er lokale kurs i regi av lokale foreninger og lag et viktig bidrag i arbeidet med kompetanseheving. Kursene spenner vidt, fra korte kurs der du lærer å lage sokkeband til kurs der du syr en hel bunad. Deltakerne bruker egen fritid og private midler og er drevet av egne interesser og ønsket om mer kunnskap. Formen på kursene varierer også sterkt. Noen kurs har samme form som offentlig opplæring med klasser og timer. Andre kurs arrangeres over en helg, en uke eller flere uker. Variasjonsmulighetene er store. Kursenes relevans i forhold til formell fagopplæring varierer også sterkt.

I forbindelse med prosjektarbeidet har vi hatt kontakt med en lokal studiering i Sunnfjord der 7 damer i tre år har arbeidet målrettet for å erverve seg nok kunnskaper til å melde seg som praksiskandidat for svennebrev som bunadtilvirker. Prosjektet har fulgt disse dammene og bidratt med informasjon og nettverksbygging.

Den lokale studieringen er et kurs eller en kursrekke der deltakerne aktivt søker ny kunnskap hos hverandre, hos ressurspersoner, i teoretiske kilder og praktiske øvelser. Den lokale studieringen i Sunnfjord kombinerer den spesielle kunnskapen knyttet til produksjon av enkeltdrakter med mer generell kunnskap knyttet til søm, tekstiler, mønster, historie osv. Gjennom denne koblingen av det generelle mot det spesielle gis deltakerne innsikt i den lokale draktskikken og kjennetegn ved denne. Denne kunnskapen gir deltakerne et større og bredere kunnskapsgrunnlag for å plassere egne og andres draktskikker i en større helhet. Studieringen i Sunnfjord gir også direkte innsikt i mulighetene for å drive egen næring innenfor dette fagområdet ettersom to av deltakerne i dag driver egen bedrift som bunadtilvirker.

Det finnes lokale studieringer de fleste steder i landet, og det er ingenting i veien for at andre kan nytte samme framgangsmåte som damene i Sunnfjord. Det arbeides derfor med et hefte som skal formidle erfaringene deres til andre som ønsker å bruke den lokale studieringen som arena for å skolere seg til å ta svennebrev som bunadtilvirker, håndvever eller strikker; eller fagbrev innenfor andre fagområder.

Modulbaserte kursrekker

Ettersom tilbudene i videregående skole er begrenset har vi parallelt med prosjektet forsøkt å finne alternative utdanningsveier for dem som søker kunnskap. En vei er den lokale studieringen som nevnt over. Andre veier kan være tilbud om modulbaserte kursrekker i regi av organisasjoner som Noregs Ungdomslag eller Norges Husflidslag. Begge disse organisasjonene har kurs og kursrekker der faginnholdet samsvarer godt med gjeldende fagplaner for bunadtilvirker, strikker og håndvever.

Prosjektet har samarbeidet med vevutvalget i Norges husflidslag for å få oversikt over i hvilken grad kursene i Norges husflidslag samsvarer med kravene i fagplanene. Dette arbeidet har resultert i en samlet plan for modulbaserte kurstilbud innenfor håndveverfaget i regi av Norges Husflidslag.

Noregs Ungdomslag gjennomfører i dag kursrekker som dekker vesentlige deler av fagplanene for bunadtilvirkerfaget. Disse kursene vil med mindre omlegginger også kunne tilbys som modulbaserte kurstilbud innenfor bunadtilvirkerfaget.

Bransjeforbundet for strikkere har også utviklet et modulbasert kurstilbud for strikkere. Det tilbys i dag kurs for strikkere der opplæringen gis gjennom felles samlinger og IKT basert læring.

Måltrettet informasjon til lokale kursledere og tilretteleggere

Folkekulturforbundet ville som en del av prosjektet forsøke å nå alle lokale kursledere og tilretteleggere i minst et fylke. Fagopplæring har tradisjonelt ikke vært et sentralt tema i Folkekulturforbundets medlemsorganisasjoner og er et ukjent tema for de fleste lokale lag.

Organisasjoner som Norges husflidslag og Noregs ungdomslag er demokratiske organisasjoner med et vidt spekter av aktiviteter og tiltak på lokalt plan. Lokale lag er bundet sammen i større enheter gjennom regionale samlinger – ofte flere innenfor et fylke – og i fylkeslag. Det meste av denne aktiviteten er styrt og tilrettelagt av tillitsvalgte som jobber på fritiden. Det finnes i dag få inngangsporter til disse nettverkene (utover skriftlig informasjon) som kan brukes for å spre informasjon om andre tema enn det som angår kjerneaktivitetene.

Dette arbeidet har hittil vært den minst vellykkede delen av prosjektet fordi vi i så stor grad har vært avhengig av mellommenn med interesse for våre problemstillinger. Å skulle få innpass med nye tema på møter som i alle år har hatt fast form og innhold er vanskelig. Det er likevel slik at når vi først møter lokale kursledere, tilretteleggere og kursdeltakere er det stor interesse for mulighetene til å ta svennebrev. Flere av de kandidatene vi har forsøkt å hjelpe videre i systemet har fått sin første informasjon gjennom slike møter.

Det endelige resultatet av dette arbeidet er ennå ikke kjent fordi flere planlagte møter først arrangeres høsten 2002 og våren 2003.

AKTØRER OG SAMARBEIDSPARTNERE

Prosjektet har underveis hatt mange ulike samtale- og samarbeidspartnere. Vi har gjennom prosjektet forsøkt å etablere kontakt med og bygge nettverk til alle sentrale aktører knyttet til fagopplæring for bunad, strikk og vev. Nettverket av samarbeidsaktører er utvidet underveis i prosjektet i takt med utfordringer og uforutsette problemstillinger.

Fylkeskommunene hadde i utgangspunktet ingen sentral plass i prosjektet utover deres rolle som ansvarlige tilretteleggere for våre kandidater. Det viste seg imidlertid fort at vi trengte nærmere kontakt med og kunnskap om deres arbeid og rammevilkår. Vi har spesielt hatt nytte av kontakten med Møre og Romsdal.

Samarbeidspartnere

Folkekulturforbundets medlemsorganisasjoner og ressurspersoner

Folkekulturforbundet ønsket fra starten av størst mulig grad av involvering fra og samarbeid med medlemsorganisasjonene. Det har hele tiden vært god dialog med ledere og ansatte i organisasjonene og det er lagt stor vekt på å gi fortløpende informasjon om prosjektet. Folkekulturforbundet hadde kanskje håpet at organisasjonene i større grad enn det som har vært tilfelle skulle være direkte involvert i sentrale utviklingsprosesser. Dette viste seg imidlertid vanskelig å gjennomføre i praksis. Folkekulturforbundet har derfor drevet prosjektet i egen regi, men med jevnlig informasjon til medlemsorganisasjonene. Organisasjonene er kontaktet og koblet på i de delene av prosjektet der dette har vært naturlig.

Det er et mål at den kunnskapen prosjektet har frembrakt skal bli en integrert del av organisasjonenes kunnskaper etter hvert som prosjektarbeidet går over til en mer integrert del av Folkekulturforbundets virksomhet.

Håndverksbedriftenes Landsforening har vært en sentral samarbeidspartner for å få innpass i viktige møteplasser for fagopplæring, og for å få oversikt over og forståelse for avtaler og regler innenfor næringssiden av fagopplæringssystemet.

Opplæringsrådet for håndverksfag har gitt viktig og nyttig informasjon og vært en sentral samarbeidspartner i deler av prosjektet.

Bransjeorganisasjonene for de aktuelle fagene har vært en sentral samarbeidspartner gjennom hele prosjektperioden. Gjennom møter og gjensidig informasjon er prosjektet tilført nyttig kunnskap som grunnlag for arbeidet. Bransjeorganisasjonene har hatt tilgang til og delt informasjon som prosjektet ellers ville hatt problemer til å finne fram til alene. Prosjektet på sin side har gitt bransjeorganisasjonene innpass i viktige miljøer og bidratt med informasjon de ellers ville hatt problemer med å få. Bransjeorganisasjonene har også vært viktige samtalepartnere underveis i prosjektet og bidratt til å stake ut kursen og velge innsatsområder.

Kompetansesenteret for husflid og småindustri i Troms er vertskap for bransjeorganisasjonene og har gjennom dette spilt en viktig rolle i nettverksbygging og kontaktskaping.

Kulturringens opplæringskontor for gamle håndverksfag og fag med verneverdige teknikker, i Akershus har vært en viktig samtalepartner i flere faser av prosjektet. Gjennom sin kunnskap om tilrettelegging av læreplaner for lærlinger i håndverksfag har de gitt prosjektet viktige innspill og nyttig kunnskap.

Fylkeskommunene og fagopplæringssjefene har en sentral plass i fagopplæringen gjennom at de har ansvar for tilrettelegging av tilbud og oppfølging av kandidater. Fylkeskommunene hadde i utgangspunktet en perifer plass i prosjektet, men dette måtte revurderes tidlig i prosjektperioden. Kontakten knyttet seg i første omgang til vårt behov for å forstå fylkeskommunenes rolle og

arbeidsoppgaver. Prosjektet har hatt spesielt god kontakt med fagopplæringskontoret i Møre og Romsdal der det er gjennomført flere felles møter. Også i Hordaland, Akershus og Trøndelagsfylkene har det vært en del kontakt og samarbeid.

Prosjektet fikk også anledning til å presentere problemstillinger og utfordringer fra prosjektet for KSY (kollegiet for sekretariatene for yrkesopplæringsnemndene), noe som ga viktige innspill til prosjektet og større forståelse for de utfordringene vi og kandidatene står overfor.

Norsk Handverksutvikling og Sekretariatet for små og verneverdige fag

Det er gjennomført flere møter og utvekslet erfaringer og utfordringer.

Styringsgruppe

Prosjektet har hatt en egen styringsgruppe. Gruppen er sammensatt av ressurspersoner med innsikt i både kultur, opplæring og næring. Styringsgruppen hadde i startfasen en viktig funksjon i arbeidet med å avgrense og målrette prosjektet. Senere har styringsgruppen også vært en viktig samtalepartner i vurderingen av erfaringer og resultater. Det er også gjennomført møter og samtaler med enkeltmedlemmer i styringsgruppen der dette har vært naturlig ut fra spesielle utfordringer eller behov.

Styringsgruppen har hatt følgende medlemmer.

- Tove Gulsvik, Norges Husflidslag
- Tore Friis Olsen, Forbundet KYSTEN
- Johan Einar Bjerkem, Noregs Ungdomslag
- Solveig Torgersen Grinder, Norges Husflidslag
- Svein Røed, Norges Husflidslag
- Harry Bjerkeng, Håndverksbedriftenes Landsforbund
- Kjærsti Gangsø, Folkekulturforbundet

TIDSBRUK OG OPPGAVEFORDELING

Prosjektet startet våren 2000 og var da tenkt som et toårig prosjekt. Det viste seg fort at en trengte lengre tid og større rammer for å nå prosjektets mål. Det har gjennom hele prosjektperioden vært en ekstern prosjektleder for prosjektet. Prosjektlederen jobbet første året i 40% stilling, de to siste årene i 50% stilling. Denne oppjusteringen ble gjort for å tilpasse arbeidsinnsatsen til arbeidsmengden. I tillegg har Folkekulturforbundets egne ansatte deltatt aktivt i prosjektet gjennom hele prosjektperioden. Det har hele tiden vært et mål at prosjektets kunnskaper og erfaringer skal nedfelles i Folkekulturforbundets daglige drift, noe som har gjort det nødvendig å ha en tetttest mulig dialog mellom prosjektleder og ansatte. Denne strategien har så langt vist seg vellykket i det prosjektets erfaringer og utfordringer nå gradvis nedfelles i målsettinger for FKFs videre arbeid.

Prosjektet har hatt et dynamisk forhold til tidsbruken. I perioder med mye arbeid er det lagt inn ekstra innsats for å dekke behovet for møter, informasjon, oppfølging, rapportering og lignende. Denne ekstra tidsbruken er kompensert i perioder med mindre aktivitet. Dette har gjort at vi hele tiden i stor grad har kunnet følge opp spesielle utfordringer og tiltak i takt med våre samarbeidspartnere og interesserte kandidaters tid og tidsbruk.

Prosjektet er i hovedsak gjennomført etter opprinnelige planer, men med mindre endringer og justeringer underveis. Opprinnelig omfattet arbeidet bunadtilvirker, håndvever, strikker og pottemaker. Pottemaker ble imidlertid tatt bort etter nærmere gjennomgang av FKFs kursportefølje. Det viste seg at det ble gjennomført svært få kurs for pottemakere i regi av Folkekulturforbundet. Det har likevel vært slik at alle som har henvendt seg til prosjektet har fått hjelp uavhengig av hvilke fag de søkte utdanning innenfor. Dette har gitt oss viktig kunnskap om et bredere fagfelt og dermed kunnskap om mer generelle utfordringer for håndverksfagene, noe som i neste omgang har synliggjort hva som er generelle problemstillinger og hva som er spesielt for våre fag.

Prosjektet hadde i utgangspunktet lite fokus på fylkeskommunenes arbeid og ansvar. Det viste seg som nevnt tidligere at vi hadde behov for både mer kunnskap og mer kontakt enn det vi opprinnelig hadde trodd. Kontakten med fylkeskommunene har vært både interessant og frustrerende. Fylkeskommunene forvalter fagopplæringen forskjellig og tolker regelverket på minst 19 ulike måter. Dette har vært svært frustrerende, men samtidig gjort at vi har vært nødt til å sette oss nøye inn i de overordnede rammene for fagopplæringen. I ettertid ser vi at dette har vært med på å drive prosjektet framover på en konstruktiv måte. Det har også bidratt til å utvide arbeidsområdene til å omfatte utfordringer som i utgangspunktet lå utenfor prosjektet. Spesielt gjelder dette arbeidet med realkompetansevurdering, læreplasser og lærebedrifter, og sist men ikke minst, kunnskap om den tekstile kulturarven.

Prosjektet har jobbet både med informasjon, motivasjon og veiledning. Det er gjennomført et stort antall møter og tilrettelagt og sendt ut mye informasjon. I direkte møte med potensielle kandidater er det lagt stor vekt på å motivere dem til å ta svennebrev og veilede interesserte kandidater fram mot eksamen.

Prosjektet har hatt stor betydning for de kandidatene vi har hatt direkte kontakt med. Kandidatene er forskjellige og der noen bare trenger litt tilrettelagt informasjon for å gå videre på egen hånd, trenger andre tett oppfølging og oppmuntring. Prosjektet har møtt alle typer kandidater. Våre fag er tradisjonelle kvinnefag som tidligere hørte til hjemmesfæren. Mange av kvinnene har vanskelig for å se på egen kunnskap og innsats som verdifull i en større sammenheng, noe som har gitt prosjektet en del spesielle utfordringer. Det har vært viktig at folk utenfor fagmiljøene har vist interesse og framhevet viktigheten av det arbeidet som gjøres. Mye av motivasjonsarbeidet har derfor gått med til å gi kandidatene tro på seg selv og egne kunnskaper. Denne delen av arbeidet vil være viktig i lang tid framover og vil være avgjørende for at miljøene som helhet skal engasjere seg sterkere i fagopplæringssystemet.

Arbeidsmetoder

Folkekulturforbundet har satset på et bredt spekter av innfallsvinkler for å nå potensielle kandidater. Det er lagt vekt på å bruke tilgjengelige nettverk, møteplasser og informasjonskanaler i hele FKFS systemet og i andre kanaler vi har hatt tilgang til.

Det er avholdt et stort antall **møter** med sentrale ledere, ansatte, tillitsvalgte og andre ressurspersoner i FKFS systemet. Hensikten med disse møtene er informasjon og samtale om muligheter og alternative veivalg. Det er videre gjennomført møter med sentrale aktører utenfor FKFS og vi har forsøkt å delta på seminarer og møter der sentrale problemstillinger i prosjektet har vært diskutert.

Det er sendt ut et bredt spekter av **informasjon** til et bredt spekter av mottakere. Informasjonen spenner fra informasjon på FKFSs hjemmesider til målrettede informasjonsbrev til produsenter. Det er også utarbeidet mer generell informasjon som kan brukes i mange ulike sammenhenger der potensielle kandidater finnes.

Oppsøkende virksomhet har vært en sentral arbeidsmetode for å nå både instruktører, tilretteleggere og produsenter. Vi har invitert oss selv til møter og samlinger der vi visste vi ville møte potensielle kandidater og sentrale informasjonsbærere.

For å ivareta spesielle behov er det gjennomført **tilrettelagte kurs og møter** der interesserte kandidater har fått hjelp og støtte.

Mot slutten av prosjektperioden har vi hatt et økende antall henvendelser fra personer som aktivt søker informasjon. I slutfasen av prosjektet har derfor også **telefon og e-post** vært flittig brukt som informasjonskanal.

ØKONOMI

Prosjektet har til sammen mottatt 1.190.000 kroner over disse tre årene. I tillegg har Folkekulturforbundet selv med egen arbeidstid, materiell og administrative kostnader bidratt med i underkant av 650 000 kroner.

UTFORDRINGER I FRAMTIDEN

Kursene i regi av FKF har ofte sentrale tradisjonsbærerne som instruktører. Noen av disse instruktørene driver egen næringsvirksomhet og vil gjennom dette også være aktuelle lærebedrifter for kandidater i videregående skole. Dette åpner også andre muligheter for samarbeid og opplæring knyttet til bruk av disse instruktørene inn i videregående skole på VK1 nivå i forbindelse med de nye læreplanene for VK1 Design og Tekstil. Denne læreplanen pålegger skolene i forbindelse med prosjektarbeid å samarbeide med bedrifter i aktuelle næringer. Et slikt samarbeid kan i neste omgang utvides videreføres til samarbeid om lærlinger der flere bedrifter går sammen som lærebedrifter.

Her er vi kanskje ved kjernen i prosjektets utfordringer. Potensielle kandidater og potensielle lærebedrifter er ofte en og samme person. Når kandidatene opplever at de ikke blir godskrevet faktisk kunnskap i en realkompetansevurdering finner de det underlig at de i neste omgang ikke har problemer med å bli godkjent som lærebedrift innenfor det faget der de selv ønsker å ta svennebrev. Dette er også noe av utfordringene i bransjeforbundenes arbeid med å rekruttere medlemmer. Bransjeforbundene har hittil rekruttert medlemmer med svennebrev innenfor andre fag som "Kjole og draktsyer", "Skredder" eller andre sømfag. Dette er fag med lengre yrkestradisjoner og derfor ikke alltid så sterkt knyttet til husflidtradisjonene.

Den videre utviklingen av fagene er avhengig av at fagmiljøene engasjerer seg mer direkte. Dette vanskeliggjøres av at fagets tradisjonsbærere ikke får godkjent sin kompetanse, noe som i neste omgang hindrer rekruttering av lærebedrifter for å ta imot nye utøvere i faget.

Det skal heller ikke underkommuniseres at fagmiljøene ikke er innbyrdes enige i hva som er den beste måten å bevare tradisjonshåndverkene som levende håndverk også i framtiden. Selv om mange både nå og i framtiden primært ønsker å ha dette som hobby, er fagområdene avhengig av at noen også har dette som yrke. Og det er mange utøvere i dag – innenfor bunad opereres det med mellom 3000 og 4000 produsenter. Noen av disse er hobbyprodusenter, men svært mange har hele eller deler av sin inntekt fra dette arbeidet. Grensen mellom hobby og yrke er flytende og det er et mindretall som i dag er registrert som næringsdrivende.

Tradisjonshåndverk krever både kunnskaper om teknikker og materialer og om historie og tradisjon. Spesielt det siste forutsetter tid og er som for alle estetiske fag en modningsprosess. I dag har disse fagene liten plass i grunnskolen og mange starter på utdannelsen på videregående skoles nivå uten spesielle forkunnskaper. Kandidatene som går ut fra vanlig videregående skole er derfor fremdeles helt i startfasen av en læringsprosess. Det finnes noen få tilbud om utdanning på høyere nivå, men behovet for en langsiktig og målrettet satsing fra grunnskole via videregående skole og universitet/høgskole inn i forskning og utvikling er på langt nær dekket. Bunad, strikk og vev er alle tekstilfag og kulturfag. Den tekstile kulturarven er imidlertid et forsømt kapittel innenfor norsk kulturminnearbeid.

OVERSIKT OVER AKTIVITETER OG TILTAK

Møter med målgruppene direkte

DATO	AKTIVITET	ANTALL
Uke 45 –00	Drakt og samfunn studiet - Fagernes	25
04.04.01	Drakt og samfunn studiet - Voss	
19.01.01	Møte med Bunadsrådet i NU	4
08.02.01	Møte Lørenskog med kurslærere i husflidslaget	10
28.02.01	Møte i Sunnfjord – lokal studiering	7
20.03.02		
01.03.01	Møte i Bergen – produsenter og tilretteleggere	9
02.03.01	Møte i Os – Strikkebedrift	1
15.03.01	Vevutvalget i Norges husflidslag – Skien	2
13.08.02	Vevutvalget i NH - Hurtigruta	
25.03.01	Årsmøte Norsk folkedraktforum	60
21.04.01	Fagseminar Noregs Ungdomslag	30
24.04.01	Seminar NH – husflidskonsulentene	20
11.05.01	Årsmøte i Folkekulturforbundet	25
23.05.01	Bunad og Folkedraktrådet	6
18.06.01	Møte i Oslo – produsenter og tilretteleggere	6
05.07.01	Bedriftsbesøk Førde	2
01.09.01	Oslo fylkeshusflidslag	40
02.11.01	Aust-Agder fylkeshusflidslag	12
20.11.01	Møte med nettverk for bunadprodusenter, vevere og strikkere	50
11.12.01	Konferanse/samling for produsenter, skoler og tilretteleggere	35
28.01.02	Seminar høgskolen i Akershus	60
06.02.02	Årsmøte i FKF Troms	15
08.02.02	Utdanningsmesse Sjølyst – samtale med produsenter	10
11.02.02	Hjelp til selvhjelp kurs Hordaland – første samling	20
18.03.02	” - andre samling	
15.03.02	” - tredje samling	
16.03.02	(delt i to – en for bunad og en for vev)	
12.02.02	Årsmøte FKF Oppland	5
16.02.02	Møte med håndvevere Lillehammer	15
14.03.02	Møte med styret for Holmen Gård	8
15.03.02	Møte med Forbundet Kysten	2
16.03.02	Årsmøte Akershus fylkeshusflidslag	90
20.03.02	Seminar Holmen Gård – husflidkonsulenter o.a.	22
06.04.02	Medarbeiderkurs Sør-Trøndelag Husflidslag	50
10.04.02	Årsmøte i FKF Rogaland	10
20.04.02	Fagseminar i Noregs Ungdomslag	30
07.06.02	Årsmøte i Norges Husflidslag	200
07.09.02	Seminar og årsmøte Norske Bunadtilvirkere – Voss	40
13.09.02	Medarbeiderkurs Oppland fylkeshusflidslag	15

Møter med tilretteleggere og lignende

27.10.00	Møte med Kulturringen i Akershus
Uke 44 – 00	Møte med Opplæringsrådet for håndverksfag
Uke 49 – 00	Møte med forsker fra AFI
02.02.01	Møte Akershus fylkeskommune – fagopplæringskontoret
08.02.01	Møte med redaktør Norsk husflid
23.04.01	Møte med KUF/Læringssenteret
25.04.01	Møte med Marit Tingelstad – Stortinget
Uke 19 – 01	Deltakelse på samling for fagrådene under Opplæringsrådet for håndverksfag
07.09.01	Møte med fagopplæringskontoret i Hordaland
20.11.01	
18.09.01	Møte med Høgskolen i Akershus
20.11.01	Møte med fylkeskulturavdelingen i Hordaland og Norsk handverksutvikling
12.02.02	
18.03.02	
21.11.01	Møte med Kompetansesenteret for håndverksutvikling i Hordaland
17.01.02	
22.11.01	Møte med fagopplæringsjefene fra hele landet
24.04.02	Møte med Lillestrøm videregående skole og Kulturringen i Akershus
18.06.02	Møte med fagopplæringskontoret i Akershus – sammen med husflidskonsulenten i Akershus
18.08.02	Møte med Solhaugen videregående skole i Nordland
10.10.02	Møter i Molde med repr. for fagopplæringskontorene i Møre og Romsdal, Akershus og Nord-
11.10.02	Trøndelag, samt repr. fra bransjeforbundene. Ekskursjoner til relevante bedrifter.

Konferanser

DATO	KONFERANSE	KOMMENTAR
Uke 33	MOVI – møte kombinert med konferanse i Stavanger	En større konferanse om kompetansereformen
11.-12.06.01	Konferanse om MOVI	Deltakere fra prosjektene, fra politisk ledelse KUF og fra utdanningsdirektørene
11.12.01	Konferanse i Molde om behovet for lærebedrifter	Samarbeid med bl.a. fagopplæringskontoret i Møre og Romsdal
28.01.02	Seminar om yrkespedagogikk Høgskolen i Akershus	Deltakere fra hele Norden
26.04.02	Konferanse om mesterbrevutdannelse	Deltakere fra hele Norge

Informasjonsmateriell

TYPE	MÅLGRUPPE	MOTTAKERE
Artikkel i Norsk Husflid	Abonnenter og andre som leser bladet	7212
Målrettet informasjonsskriv	Husflidshåndverkerne	250

Primstaven - Informasjon omprosjektet og muligheter for å ta svennebrev	NHs medlemmer	20000
CV 03/02 – retten til utdanning	Folk som driver med utdanning	1500
CV /02 – artikkel om erfaringer fra prosjektet	Folk som driver med utdanning	1500
NUs medlemsblad	Medlemmene	20000
Faktaark - Vil du bli bunadtilvirker - Vil du bli håndvever - Vil du bli strikker - Kompetansereformen - Realkompetansevurdering	Kursledere, instruktører, kursdeltakere, produsenter, tradisjonsbærere, ungdom under utdanning o.a.	Usikkert
Transparenter om kompetansereformen og muligheter innenfor videregående skole	Kan brukes i alle fora der det informeres om prosjektet	Usikkert
Diverse notater	Arrangører, tilretteleggere og andre med interesse for fagopplæring	Usikkert

Annet

Referansegruppen har hatt møter og vært jevnlig orientert gjennom hele prosjektperioden. I oppstartfasen av prosjektet hadde de en viktig rolle i målformulering og valg av innsatsområder. Senere i prosessen har referansegruppen både samlet og medlemmene enkeltvis vært rådgivere og døråpnere og sentrale samtalepartnere.

Bransjeforbundene og deres sekretariat har vært en viktig samtale og samarbeidspartner gjennom hele prosjektet. Samarbeidet er utvidet i siste del av prosjektperioden for å få større tyngde bak innspill og synliggjøring.

Studietur til Finland sammen med representanter fra fagopplæringssystemene i Norge, Sverige, Danmark og Finland

Mye av prosjektarbeidet har vært gjennomført også ved informasjon og veiledning via **telefon, e-post og vanlig post**. Større møter, seminar og samlinger er i hovedsak planlagt på denne måten.